

Jaarverslag 2023 en jaarplan 2024

Inleiding

De Stichting komt voort uit een burgercollectief dat eind 2012 is opgericht. De stichting werd ingesteld in November 2018. De missie is als volgt verwoord:

Het Landschapsnetwerk Brummen inspireert tot een sterk en waardevol landschap.

Met bewoners, bedrijven en organisaties gaan we op zoek naar een mooi, gezond, waardevol, en toekomstbestendig landschap met een rijke biodiversiteit.

We doen dat door middel van informatie, debat en praktische initiatieven.

De losse netwerkstructuur bestaat uit een centrale sturende groep (12-14 personen) te midden van een wisselend aantal projectgerichte netwerken. De Stichting heeft ca. 600 ondersteuners, die 4x per jaar een Nieuwsbrief ontvangen, evenals uitnodigingen voor bijeenkomsten. Het Landschapsnetwerk ontvangt geen subsidie. Kosten voor de projecten Patrijs en Bijenlint, evenals de kosten voor het Landschapsgesprek, worden gedekt uit het Landschapsfonds dat de gemeente Brummen beheert (voor 75% gefinancierd door de provincie). Vaste kosten worden gedekt door donaties en incidentele onkostenvergoedingen uit werkzaamheden voor derden.

De Stichting voert een onafhankelijke koers en werkt samen met Gemeente Brummen, Waterschap Vallei en Veluwe, Provincie Gelderland, het netwerk Voedsel en Landschap van de Stedendriehoek, en Brummense grondeigenaren en bedrijven.

Landschapsgesprek

Voor bewoners wordt jaarlijks het Landschapsgesprek georganiseerd. Het 8^e Brummense Landschapsgesprek vond plaats op 13 november in de Vroolijke Frans. Samen met het Waterschap Vallei en Veluwe vroegen we aandacht voor de urgentie het watersysteem in het Brummense landschap aan te passen aan het veranderende klimaat, en dan vooral aan het vaker

optreden van extreme neerslag en langdurige droogte. De huidige beken zijn zo gedimensioneerd dat kwel en regenwater zo snel mogelijk wordt afgevoerd.

Op de avond werd duidelijk dat het watersysteem moet worden aangepast, dat daar oplossingen voor zijn, en dat we daarvoor met z'n allen aan de bak moeten. En ook dat die oplossingen goed uitpakken voor landschapsbeeld en biodiversiteit. Duidelijk werd ook welke kansen deze aanpassing biedt voor natuurinclusieve landbouw.

Natuurinclusieve landbouw

In Brummen loopt, in opdracht van de provincie, een project natuurinclusieve landbouw, waarbij ruim 40 boeren zich hebben aangesloten. Het project is uitsluitend gericht op de boer. Het Landschapsnetwerk wil het boerenbedrijf verbinden met het sociale netwerk van bewoners en bedrijven en het ecologische netwerk in het landschap. Zie onze projecten *Lokale voedselnetwerken* en *Groenblauwe dooradering*.

Lokaal voedselnetwerk ligt op koers

Uit het Brummense Landschapsgesprek 2020 is een groep bewoners voortgekomen die werkt aan het opzetten van een lokaal voedselnetwerk in de gemeente Brummen en omgeving. Doel is lokale productie te verbinden met afname van producten, teneinde boeren een betere economische positie te geven, hen te verbinden met de lokale consumenten en daardoor een gemeenschappelijk motief voor versterking van het landschap te creëren. De groep doet dit in samenwerking met de gemeente en wordt, dankzij een POP3 subsidie van de provincie/EU, ondersteund door bureau Happyland. Deze subsidie liep in 2023 ten einde.

Op 15 april werd IJsselmarke gelanceerd met een evenement en een website. Er werd deelgenomen aan een reeks markten en open dagen, en in de herfst werd het eerste gemeenschappelijke product aangeboden (borrelpakket en pannenkoekenpakket). De voortgang werd geëvalueerd in een reeks gesprekken met producenten. De resultaten werden besproken op een strategie-avond eind oktober. Dat leverde het werkplan voor 2024 op.

In opdracht van de provincie en als bijdrage aan het All4biodiversity LIFE project (een consortium van enkele provincies) werd een onderzoek verricht naar de voorwaarden waaronder een lokaal voedselnetwerk kan worden opgebouwd dat een bijdrage levert aan biodiversiteitsherstel. Dit leverde een onderzoeksrapport en een samenvatting voor een breed publiek op. Beide publicaties kunnen als pdf-document worden verkregen via onze website.

Op verzoek van de provincie Gelderland werd een voorstel ingediend in het programma VLGG (Vitaal Landelijk Gebied Gelderland) voor verdere ontwikkeling van IJsselmarke. Helaas is de afhandeling van dit voorstel stil komen te liggen door de impasse rond de Landbouwtransitie en de val van het kabinet Rutte.

Wel is IJsselmarke geselecteerd voor het programma Boer& Buur met Natuur, waarin 12 provinciale milieufederaties (In Gelderland: Natuur en Milieu Gelderland) elk 2 geselecteerde lokale voedselinitiatieven ondersteunen. Een goede mogelijkheid om van elders opgedane ervaringen te leren.

Groenblauwe dooradering

Groenblauwe dooradering (GBDA) is het netwerk van natuurlijke landschapselementen in het agrarische landschap. Houtwallen, bloemrijke zomen, bermen, greppels en watergangen dooraderen het landschap en maken het kleinschalige landschap zichtbaar. Het netwerk biedt leefgebied aan een groot deel van de biodiversiteit. GBDA is eigendom van (onder meer) boeren, gemeente, waterschap en bewoners. Omdat GBDA landschapsdiensten levert die van waarde zijn voor uiteenlopende gebruikers van het landschap, is het netwerk een verbindend concept dat (toegepast in een gebiedsproces) samenwerking stimuleert. Het Landschapsnetwerk wil GBDA inzetten om de transitie van Brummense boeren naar natuurinclusieve landbouw te ondersteunen.

Het literatuuronderzoek naar de voorwaarden waaronder GBDA goed functionerende landschapsdiensten produceert (zie jaarverslag 2022) werd afgerond met een publicatie in het tijdschrift Landschap.

De gemeente Brummen bleek geïnspireerd door de kaart die de vraag naar groenblauwe dooradering in beeld brengt. Op deze kaart wordt aangegeven waar GBDA waarde kan creëren en voor wie. Met deze kaart als kompas gaat de gemeente met onze hulp keuze maken waar gelden uit het budget van de Groene Opgave worden ingezet voor ontwikkeling van GBDA.

Op verzoek van de provincie Gelderland werd een voorstel ingediend in het programma VLGG (Vitaal Landelijk Gebied Gelderland) dat tot doel heeft een bod voor GBDA voor de gehele gemeente uit te brengen, samen met gemeente en gebiedscoöperatie Zuidelijke IJsselvallei. Helaas is de afhandeling van dit voorstel stil komen te liggen door de impasse rond de Landbouwtransitie en de val van het kabinet Rutte.

Onder de naam BIOCOR werd samen met de gemeente en Wageningen University Research (WENR) een projectvoorstel ingediend voor het ontwikkelen van een drietal ecologische verbindingszones tussen N2000 gebieden in de gemeente. De aanpak zou worden gebaseerd op het GBDA concept. Per zone wordt een gebiedsproces voorzien waarin partijen worden verbonden met de waarden die GBDA levert. Het voorstel is ingediend bij een programma van een Italiaanse stichting Fondazione Cappelino. Een Italiaanse delegatie was in augustus in

Brummen op bezoek, en bracht een positief advies uit. Het stichtingsbestuur heeft echter nog geen besluit genomen.

Woonlandschap

Op 31 maart is een brief gestuurd naar B&W over de voorbereidingen voor grootschalige woningbouw aan de westzijde van Brummen. In de brief vragen we aandacht voor onze zorgen over de impact van de voorgenomen grootschalige woningbouw op het landschap. In de brief werd een preview van een landschappelijk afwegingskader gegeven, opgesteld door het Landschapsnetwerk. Op de brief is nog geen vervolg gekomen.

Biodiversiteit

Patrijs

De werkgroep 'Patrijs terug in Brummen' heeft de activiteiten in 2023 gecontinueerd. De beide trekkers hebben om uiteenlopende redenen hun werkzaamheden voor de groep moeten beëindigen. We zijn er in geslaagd een nieuwe coördinator te vinden. Aan het eind van 2023 is deze begonnen met zijn werkzaamheden. Er is voor de jaren 2023-2027 een budget gereserveerd in het Landschapscontract dat de gemeente met de provincie heeft gesloten.

Bijenlint Leuvenheim in 2023

Er zijn door het jaar heen activiteiten georganiseerd om Leuvenheim en omgeving bijvriendelijker te maken. In 2023 is men aan de slag geweest met o.a. ecologisch bermbeheer stimuleren, bloemrijke (paarden)weides inzaaien, biologische verwilderingsbollen planten en ecologisch verschalingsbeheer van het "driehoekje", klompenpad en imkerlandje. Er zijn op twee plekken in de openbare ruimte en in 7-10 tuinen bijenhôtels in leemzand voor zandbijen gemaakt. Ook is er gestart met de aanleg van een Bijenlandje bij de Leuvenheimse tennisclub.

Er zijn nieuwe communicatiemiddelen voor promotie van het Bijenlint gemaakt, zoals banners en vlaggen. Er zijn open tuinen geweest en twee cursussen: een Hommelcursus bij de Bijenstichting in Vorden en een tweedaagse maatwerk cursus van EIS over Herkenning van Wilde Bijen op locatie in Leuvenheim en Cortenoever.

Naast de kerngroep van 7 personen bestaat het Bijenlint uit een doe-groep van ruim 40 personen, die bij activiteiten hun bijdrage leveren en wekelijks tips en weetjes voor een biodiverse tuin ontvangen. Dorpsgenoten worden via de lokale kranten en het Leuvenheimse blad De Schans aangemoedigd mee te doen. Het Bijenlint werkt samen met een brede groep partijen in de regio.

Ecologisch bermbeheer

Sinds 2023 wordt een deel van de bermen in de gemeente Brummen weer ecologisch beheerd. Het doel van ecologisch bermbeheer is dat de bloemenrijkdom toeneemt. Meer bloeiende planten betekent meer voedsel voor insecten, zoals wilde bijen en dagvlinders. Bloemen en

insecten kunnen niet zonder elkaar: insecten zijn onmisbaar voor de bestuiving van wilde planten maar ook voor de bestuiving van onze voedselgewassen. Bovendien zijn insecten het stapelvoedsel voor veel andere diersoorten. Bloemrijke bermen zijn daarom een belangrijke stap voor het herstel van de biodiversiteit in het landelijk gebied.

Het aantal ecologisch beheerde bermen wordt in de komende jaren vergroot. Het Landschapsnetwerk heeft de gemeente geadviseerd welke bermen het meest kansrijk zijn om ecologisch te beheren. Denk aan relatief brede bermen, die grenzen aan een natuurgebied of een watergang.

Met een eenvoudige monitoringsmethode meten we de effectiviteit van het beheer, in samenwerking met het IVN. Verschijnen er inderdaad meer bloeiende planten in de ecologisch beheerde bermen? Dit doen we met de Nectarindex, ontwikkeld door FLORON en de Vlinderstichting ("Mijn berm bloeit", 2017).

Landschap aanpassen aan klimaatverandering

Het Project WaardeVOL Brummen, dat door het Waterschap Vallei en Veluwe in opdracht van de provincie wordt getrokken, heeft tot doel het gebied in een ruime zone rondom de Natura 2000 gebieden Leusveld en Voorstonden klimaatbestendig te maken. Het Landschapsnetwerk heeft de eerste jaren een bijdrage geleverd in het ontwikkelen van het participatieve proces, en heeft kennis ingebracht over het aanpassen van het landschap voor biodiversiteit. Het project is helaas verzand in de fase van de uitwerking van het schetsontwerp in de deelgebieden, en in zijn huidige vorm gestopt. Begin 2024 wordt gekeken naar een doorstart.

Het Landschapsnetwerk heeft eerder bij het Waterschap de noodzaak van het aanpassen van het stroomgebied van de Leuvenheimse beek aan klimaatverandering aangekaart. Overleg hierover is in het verslagjaar nog niet op gang gekomen. Wel hebben LNB en het Waterschap samen het Landschapsgesprek georganiseerd over dit onderwerp (zie boven). In 2024 gaan we hier op door met een groep bewoners.

Recreatielandschap

Het Landschapsnetwerk is betrokken bij het ontwikkelen van kwaliteitsrecreatie in de gemeente Brummen. In opdracht van de gemeente organiseerde het IVN samen met het Landschapsnetwerk een meerdaagse cursus over natuur en landschap voor recreatieondernemers in de gemeente Brummen. LNB gaf twee presentaties, over de identiteit van het Brummense landschap en over biodiversiteit, en leidde een fietsexcursie die de ca. 20 deelnemers door de verschillende landschapszones voerde.

Beknopt jaarplan 2024

NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW

- IJsselmarke:
 - Verkooppunten in Brummen en Eerbeek realiseren
 - Kenmerken van een IJsselmarke bedrijf opstellen (en monitoring)
 - Samenwerking tussen de producenten versterken
 - Financiering regelen voor verdere professionalisering
- GBDA
 - Biocor project: realisatie ecologische verbindingszones (gebiedsprocessen)
 - Samenwerking met gemeente voor realisatie verbindingszones
 - Verdienmodellen GBDA verkennen met drie boerenbedrijven (met Heidi Uenk)

BIODIVERSITEIT

- Bijenlint Leuvenheim
 - BuurtBIJeenkomst 7 april. Thema: wat kunnen mensen in hun eigen tuin doen?
 - Activiteiten voorlichting, cursussen, beheer, monitoring
 - Aanleg bijenlandje LTC
- Ecologisch bermbeheer
 - Advisering gemeente bij ecologisch bermbeheer
 - Opzetten monitoringsgroep bewoners mbv. de Nectarindex
- Patrijs terug in Brummen
 - Streven is om groter areaal te krijgen voor groter leefgebied voor de patrijs
 - Actie om vinger te krijgen achter gebruik en uitgifte van gronden in eigendom bij overheden.

KLIMAATADAPTATIE LANDSCHAP

- Denktank van bewoners oprichten voor agenderen en initiëren klimaatadaptatie watersysteem bij waterschap, gemeente en andere partijen
- Deelname regiegroep WaardeVOL Brummen

ADVISING GEMEENTE

- Advisering over landschappelijke en ecologische kwaliteit bij woningbouw
- Advisering over landschap ontwikkelen voor wandelen/fietsen dmv GBDA
- Participeren in proces omgevingsvisie op relevante thema's

COMMUNICATIE

- Experiment met een excursie waarbij deelnemers hun landschap tekenen
- Organiseren 9e landschapsgesprek 18 november 2024
- Actualiseren website LNB
- Vier keer per jaar nieuwsbrief LNB